

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 School Administrators in 21 Century

สุวิมล ทองจำรัส

บทคัดย่อ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลต่อบุคลากรภายใน มีบทบาทต่อการกำหนดทิศทาง นโยบาย และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายคุณภาพ การศึกษานั้นคือ ผู้เรียนที่มีคุณภาพ เป็นมนุษย์ที่ประสิทธิภาพ มีทักษะสำคัญสำหรับคนยุคศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่มีสมรรถนะสูง สอดคล้องกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โลกของการ แข่งขัน ทิศทางการพัฒนาและแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ พัฒนาสถานศึกษาให้สามารถ จัดการเรียนการสอนและปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึง ต้องมีความพร้อมในด้านคุณลักษณะที่โดดเด่น คือ มีการแสวงหาความรู้ทั้งเชิงทฤษฎี ทักษะปฏิบัติ บทบาท หน้าที่ คุณธรรมจริยธรรมและประสบการณ์จากการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ และสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรมยุคใหม่เพื่อตอบสนองต่อการแข่งขันและทันต่อ การเปลี่ยนแปลงโลกอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ผู้บริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The school administrators are an important factors in the quality of education. Moreover, they have the influence on the personnel duty which set direction and policy to bring schools to be successful and the quality of education is quality learners who the human have efficiency for the human in 21st century, the school administrators must be highly qualified with the changing world. The world of competition development a directions and guidelines for the reform of education in the country. To develop the educational institution to be able to manage the teaching and to adapt of change. Therefore, school administers in a new era in the 21st century consisted of the dominant feature appropriate, theoretical knowledge, skills, moral and experience in education administration in order to develop school to be learning organization and built school in new era of innovate organization for respond to competition and the change of the effectively world.

Keywords: school administrators, the 21st century

บทนำ

การศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีความสามารถและมีคุณธรรมเพื่อนำพาประเทศไปสู่การ พัฒนาอย่างสมดุล ซึ่งสอดคล้องแผนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ.2555 -2559 ที่ได้

มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมเผชิญความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยใช้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 1-3) จากนโยบายส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่เกิดการตื่นตัวในการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ทำให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนได้รับผลกระทบ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรต้องปฏิรูปตนเองและสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาพร้อมที่จะนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน การดำเนินการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถสร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านต่างๆ ให้ทันสมัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดโดยใช้คุณธรรมนำความรู้ สร้างความร่วมมือร่วมใจของผู้บริหารสถานศึกษาได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทัศนะ ความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกันเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างสูงสุด

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา ทั้งของรัฐและเอกชน เช่น ผู้ช่วยครูใหญ่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ อาจารย์ใหญ่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในหน่วยงานทางการศึกษา (สำนักงานคุรุสภา, 2558)

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีบทบาทสำคัญที่จะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ควบคุมมาเป็นผู้ที่วางแนวทางการปฏิบัติงานของบุคลากร มีความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการบริหารจัดการเชิงรุก ยึดหลักการมีส่วนร่วมปรับองค์กรให้เป็นองค์กรขนาดเล็กและมีโครงสร้างแนวราบ และเสริมสร้างการมีหุ้นส่วนทางการศึกษาดังนั้นผู้นำองค์กรในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีการแสวงหาความรู้ทั้ง เชิงทฤษฎีการปฏิบัติและประสบการณ์ มีจิตเชิงสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีและเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีความคาดหวังสูงที่มุ่งสร้างความสำเร็จของงานตลอดจนพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรมยุคใหม่

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในฐานะเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลต่อบุคลากรภายในมีบทบาทต่อการกำหนดทิศทาง นโยบาย และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จต้องมีความพร้อมในทั้ง 4 ด้าน คือคุณลักษณะที่โดดเด่น มีทักษะจำเป็น บทบาทหน้าที่และมีคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังภาพ



ที่มา : ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21, การประชุมวิชาการระดับชาติคุรุศาสตร์ ครั้งที่ 1.

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

คุณลักษณะของผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 ควรมีคุณลักษณะดังนี้

1.1 นักสร้างสรรค์ (Creative) ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ ควรสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้กับตนเองหรือบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ผลงานให้มีคุณภาพมากขึ้น

1.2 นักการสื่อสาร (Communicator) ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีการสื่อสารกับผู้บริหารในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดให้มีกล่องรับความคิดเห็น ประกาศนโยบายเปิดประตูกว้างให้สามารถเข้าพบผู้บริหารได้สะดวกขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารควรทำหน้าที่เป็นผู้ฟังที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงภารกิจแต่ละด้านได้เป็นอย่างดีและเป็นการช่วยลดทอนปัญหาภายในองค์กร

1.3 นักคิดวิเคราะห์ (Critical Thinker) ผู้บริหารต้องคิดสร้างสรรค์ให้บังเกิดสิ่งที่เป็นไปได้ และต้องมีความสามารถในการจัดระบบความคิดให้เชื่อมโยง มองถึงองค์กรรมทั้งหมด นอกจากนี้ต้องรู้จักวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ชัดเจน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 การสร้างชุมชน (Builds Community) ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพต้องมีการประสานเชื่อมโยงกับบุคคลในชุมชนอย่างเหมาะสม มีการเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกและต้องสร้างความร่วมมือกับผู้อื่น

1.5 การมีวิสัยทัศน์ (Visionary) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีความสามารถมองเห็นเหตุการณ์ในอนาคตออกและคาดการณ์ได้อย่างแม่นยำ ด้วยสายตาทอดกว้างไกล จากประสบการณ์ที่สะสมมานานปี ด้วยการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่องยาวนาน มองเห็นภาพรวมทั้งระบบข้อมูลที่ต้องสมบูรณ์

1.6 สร้างพลังบวก (Positive Energy) ผู้บริหารที่ดี ควรเสริมสร้างความรู้สึกในแง่บวก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมในการทำงานที่อบอุ่น โดยความรู้สึกในแง่บวกจะก่อให้เกิดการยอมรับความเห็นต่าง การมีความคิดสร้างสรรค์ และช่วยแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

1.7 ความเชื่อมั่น (Confidence) ผู้บริหารต้องมีความมั่นใจ เข้าถึงได้ง่าย มีความโดดเด่น ในฐานะผู้บริหารต้องกล้าตัดสินใจและกล้าเผชิญกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความเชื่อถือในชุมชนโรงเรียน

1.8 ความมุ่งมั่นและความพากเพียร (Commitment and Persistence) ผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่นและความทุ่มเทอย่างจริงจังเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ครูและนักเรียนเกิดความมุ่งมั่นและความทุ่มเทต่อการทำงานให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.9 ความเต็มใจที่จะเรียนรู้ (Willingness to Learn) ผู้บริหารต้องแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพราะการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้บริหารเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.10 การเจียมเนื้อเจียมตัว (Be Humble) ผู้บริหารมีความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่ต้องเอื้อต่อทุกคนในโรงเรียน คือ ต้องมีสัมมาคารวะ การรู้จักบุคคลในชุมชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

1.11 ตัวแบบที่ดี (Good Model) ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ ต้องรู้ ฝึกฝนให้มีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ดีและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

สรุปว่า คุณลักษณะของผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน ดังนั้น คุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการสร้างพลังบวก ตัวแบบที่ดีสู่สังคมภายในชุมชน

2. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ทักษะถือเป็นความสามารถที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผลเพราะทักษะเป็นการใช้ความรู้ กระบวนการ และเครื่องมือที่จำเป็นในการดำเนินงานเพื่อให้งานสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่เกิดจากประสบการณ์ การศึกษา การฝึกอบรม และการกระทำที่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำของสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

2.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ (Critical and creative thinking skill) เป็นทักษะสำคัญความสามารถในการพิจารณาไตร่ตรองแก้ปัญหาที่แม่นยำมีความละเอียดในการจำแนกแยกแยะเปรียบเทียบข้อมูลเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างชำนาญ

2.2 ทักษะการแก้ปัญหา (Problem solving skills) เป็นความสามารถในการวิเคราะห์ จัดการปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด

2.3 ทักษะการสื่อสาร (Communication skill) เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกรักใคร่อย่างเหมาะสม

2.4 ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (Technological and digital literacy skills) เป็นความสามารถในการสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล

2.5 ทักษะด้านการบริหารองค์การ (Organizational management skills) เป็นความสามารถที่จะนำความรู้ทางด้านทักษะบริหาร มาบริหารงานทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.6 ทักษะการบริหารงานบุคคล (Personal management skills) เป็นความสามารถในการบริหารบุคลากรภายในสถานศึกษา สามารถเลือกงานได้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน

2.7 ทักษะทำงานเป็นทีม (Teamwork skills) เป็นความสามารถในการทำงานของบุคคลที่ทำงานร่วมกัน มีการประสานงานภายในองค์กรเพื่อให้บรรลุความสำเร็จ

2.8 ทักษะด้านนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ (Learning innovation skill) เป็นความสามารถในการนำความคิดใหม่ๆ มาออกแบบ สร้าง และปฏิบัติเพื่อเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพภายในองค์กร

2.9 ทักษะการกำหนดทิศทางขององค์กร (setting instructional direction skill) เป็นความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดทิศทาง นโยบายและการพัฒนาองค์กรเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2.10 ทักษะการรับรู้ไว (Sensitivity skill) เป็นความสามารถของผู้บริหารในการใช้ความรู้และประสบการณ์ในการรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้น

2.11 ทักษะการตัดสินใจ (Adjustment skill) เป็นความสามารถของผู้บริหารที่ต้องกล้าตัดสินใจและเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความเชื่อถือภายในองค์กร

2.12 ทักษะมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result orientation skill) เป็นความสามารถของผู้บริหารในการพัฒนางานด้านบริหารวิชาการ โดยมุ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.13 ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal skill) เป็นความสามารถในการประสานงาน เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติงานงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

2.14 ทักษะคุณธรรมจริยธรรม (Ethical moral skills) เป็นการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี พัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นผู้มีสติปัญญา ความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและเหมาะสม

สรุปว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยทักษะต่างๆ ดังนี้ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ทักษะด้านการบริหารองค์การ ทักษะการบริหารงานบุคคล ทักษะทำงานเป็นทีม ทักษะด้านนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ ทักษะการกำหนดทิศทางขององค์กร ทักษะการรับรู้ไว ทักษะการตัดสินใจ ทักษะมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะคุณธรรมจริยธรรม

3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

บทบาทของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นส่งเสริมให้การบริหารงานในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกตามตำแหน่งหน้าที่เพื่อการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นตามความคาดหวังของสังคม ดังนั้นบทบาทของบุคคลจึงมีความแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม

Derick Meado (2016) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ มี 9 บทบาท ดังนี้

3.1 บทบาทในฐานะผู้นำ (Role as school leader) การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ คือ การจัดหาทุนในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น นอกจากนี้ต้องสามารถประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ คอยคมนาโยบายและกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้มีการปฏิบัติโดยครบถ้วนถูกต้อง

3.2 บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของผู้เรียน (Role in Student Discipline) ผู้บริหารที่ดีต้องรักษาระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีกับครูและนักเรียน นอกจากนี้ต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ครูทุกคนและตั้งเป้าหมายนำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียน

3.3 บทบาทในฐานะผู้ประเมิน (Role as a Teacher Evaluator) ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพต้องรับผิดชอบต่อการประเมินครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพมาจากครูผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการประเมินผลงานที่เป็นธรรมเพื่อแก้ปัญหาจุดแข็งและจุดอ่อนได้ถูกต้อง

3.4 บทบาทในการพัฒนา การดำเนินงานและการประเมินโครงการ (Role in Developing, Implementing, and Evaluating Programs) เป็นบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาต้องหาวิธีการพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ โครงการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต้องตอบสนองผู้เรียนเป็นสำคัญและต้องมีการประเมินทุกปี

3.5 บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายใน (Role in Reviewing Policies and Procedures) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเผยแพร่ความรู้หรือนโยบายของสถานศึกษาและขั้นตอนการปฏิบัติงานให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3.6 บทบาทในการกำหนดตาราง (Role in Schedule Setting) ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดปฏิทินของการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมาย

3.7 บทบาทในการจ้างครูใหม่ (Role in Hiring New Teachers) เป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการจ้างครูหรือเจ้าหน้าที่เข้ามาปฏิบัติงานอย่างถูกต้องและเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับตำแหน่งของงาน

3.8 บทบาทในการปกครองและชุมชนสัมพันธ์ (Role in Government and Relation Community) ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพควรมีการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลในโรงเรียนและชุมชนเพื่อเป็นการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและสามารถเป็นประโยชน์ในด้านอื่น

3.9 บทบาทในการมอบหมายงาน (Role in Delegating) ผู้บริหารที่ดีต้องมีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถในการบริหารงานบุคคล สามารถจัดบุคลากรได้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถเพื่อใช้คนให้เหมาะสมกับงานตามวัตถุประสงค์ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่อง มีส่วนทำให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจ มีความสุขในการปฏิบัติงานส่งผลให้งานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้น ส่งเสริมให้การบริหารงานในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย บทบาทในฐานะผู้นำ บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของผู้เรียน บทบาทในฐานะผู้ประเมิน บทบาทในการพัฒนา การดำเนินงานและการประเมินโครงการ บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายใน บทบาทในการกำหนดตาราง บทบาทในการจ้างครูใหม่ บทบาทในการปกครองและชุมชนสัมพันธ์และบทบาทในการมอบหมายงานอย่างเหมาะสม

4. คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

คุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นคุณสมบัติอันสำคัญที่จะเป็นส่งเสริมให้ผู้บริหารนั้นสามารถครองตน ครองคน และครองงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการดำเนินงานขับเคลื่อนไปข้างหน้าตามวัตถุประสงค์ รายละเอียด ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ธรรมานุชีวิต เรื่อง พุทธจริย-ศาสตร์ สำหรับผู้บริหาร ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะสำหรับผู้บริหารในทุติยปาปนิคสูตร ได้พูดถึงคุณลักษณะของบุคคลที่จะทำหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีมีลักษณะ 3 ประการได้แก่ 1) จักขมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล 2) วิรุโ

หมายถึงจัดการธุระได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 3) นิสสัยสัมปันโน หมายถึง พึงพาอาศัย คนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2.วิธีการบริหารในอริปไตยสูตร ผู้บริหารต้องมีรูปแบบ และวิธีการบริหาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้สามารถสรุปแนวทางการบริหารได้ 3 วิธี ได้แก่ 1) อัตตาธิปไตยถือตนเป็นใหญ่ คือ เอาตนเอง เอาฐานะ ศักดิ์ศรีเกียรติภูมิของตนเองเป็นใหญ่ การกระทำด้วยปรารถนา ในฝ่ายกุศล คือ เว้นทำชั่ว ทำดีเคารพตน 2) โลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ คือ การถือเอาความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียงนินทาและสรรเสริญ การกระทำด้วยปรารถนาจะเอาใจหมู่ชน ได้แก่ การเว้นทำชั่ว ทำแต่ความดีด้วยความเคารพ เสียงหมู่ชน และ3) ธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่คือ หลักการ ความจริง ความถูกต้อง ความดีเหตุผลเป็นใหญ่โดยชอบธรรมและเพื่อความดีงาม

3. หลักธรรมเพื่อการบริหาร นักบริหารแบบธรรมาธิปไตย ยึดหลักธรรมในการบริหารงาน ซึ่งธรรมในการบริหารมีดังนี้ นักบริหารแบบธรรมาธิปไตยยึดหลักธรรมในการบริหารงาน ซึ่งธรรมในการบริหาร มีดังนี้

3.1 สัมปฐริสธรรม 7 หลักธรรมเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้นำ 1. รู้หลัก 2. รู้จุดหมาย 3. รู้ตน 4. รู้ประมาณ 5. รู้กาล 6. รู้ชุมชน 7. รู้บุคคล

3.2 ทศพิธราชธรรม 10 แนวปฏิบัติตนของผู้บริหาร 1. ทาน 2. ศีล 3. บริจาค 4. ซื่อตรง 5. อ่อนโยน 6. เพียร 7. ไม่โกรธ 8. ไม่เบียดเบียน 9.อดทน 10.ยุติธรรม

3.3 ธรรมโลกบาล (ธรรมคุ้มครองโลก) หิริ (ความละอายต่อบาป) โอตตัปปะ (ความเกรงกลัวต่อบาป)

3.4 กัลยาณมิตรธรรม (การดำรงฐานะการเป็นเพื่อนที่ดี ซึ่งผู้บริหารควรมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร ควบคู่ผู้บังคับบัญชา) 1. ปิโย 2. ครุ น่าเคารพ 3. ภาวะนีโย (แบบอย่างที่ดี) 4. วัตถุ (รู้จักเทศะในการพูด) 5. วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) 6. คัมภีรญจะ กะถัง กัตต (พูดเรื่องยากให้ง่าย) 7. โน จัญฐานเน นิโยชนะเน (ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อม)

3.5 พรหมวิหาร 4 (ครองตน) 1. เมตตา (ปรารถนาดี) 2. กรุณา (ช่วยเหลือ) 3. มุทิตา (ยินดีกับผู้อื่น) 4. อุเบกขา (วางใจเป็นกลาง)

3.6 สังคหวัตถุ 4 (ครองคน หรือ ปกครองตน) 1. ทาน 2. ปิยวาจา 3. อตถจริยา (บำเพ็ญประโยชน์) 4. สมานัตตา (เสมอต้นเสมอปลาย)

3.7 อิทธิบาท 4 (ครองงาน หรือ บริหารงาน) 1. ฉันทะ (มีใจรัก) 2. วิริยะ (พากเพียร) 3. จิตตะ (เอาใจตั้งใจ) 4. วิมังสา (ใช้ปัญญาพัฒนางาน)

สรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารในสถานศึกษาสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทการบริหาร ประกอบด้วย คุณธรรมจริยธรรมสำหรับตนเอง คุณธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่การบริหาร ซึ่งต้องอาศัยหลักธรรมในการประกอบควบคู่ไปกับความรู้ความสามารถทั้งสิ้น เพื่อเป็นผู้บริหารที่มีทั้งคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม และมีคุณประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมอย่างแท้จริง

บทสรุป

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลต่อบุคลากรภายในมีบทบาทต่อการกำหนดทิศทาง นโยบาย และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย จึงจำเป็นต้องมีการแสวงหาความรู้ทั้ง เชิงทฤษฎี การปฏิบัติและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงโลก มี 4 ด้าน คือ 1) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการสร้างพลังบวก ตัวแบบที่ดี

สู่สังคมภายในชุมชน 2) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล ด้านการบริหารองค์การ การบริหารงานบุคคล ทำงานเป็นทีม ด้านนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ การกำหนดทิศทางขององค์กร การรับรู้ไว การตัดสินใจ มุ่งผลสัมฤทธิ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณธรรมจริยธรรม 3) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย บทบาทในฐานะผู้นำ บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของผู้เรียน บทบาทในฐานะผู้ประเมิน บทบาทในการพัฒนา การดำเนินงานและการประเมินโครงการ บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายใน บทบาทในการกำหนดตาราง บทบาทในการจ้างครูใหม่ บทบาทในการปกครองและชุมชนสัมพันธ์และบทบาทในการมอบหมายงานอย่างเหมาะสม 4) คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารในสถานศึกษาสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทการบริหาร ประกอบด้วย คุณธรรมจริยธรรมสำหรับตนเอง คุณธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่การบริหาร ซึ่งต้องอาศัยหลักธรรมในการประกอบคุณงามความดีไปกับความรู้ความสามารถทั้งสิ้น เพื่อเป็นผู้บริหารที่มีทั้งคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม และมีคุณประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมอย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก. (2546). **ธรรมานุชิต**. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). **ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12** (2560-2564).
- รสสุคนธ์ มกรมณี. (2555). **บทบาทผู้บริหารสถานศึกษายุคไร้พรมแดน**. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <http://www.academia.edu/4001681>.
- สมหมาย อ่าตองกลอย. (2556). **บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21**. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <http://graduate.psu.ac.th/pdf/service/journalExample.pdf>
- ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ และวรางคณา ทองนพคุณ .(2557). **ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ความท้าทายอนาคต**. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <http://www.wqlf.or.th>.
- สำนักงานคุรุสภา. (2558). **ผู้บริหารสถานศึกษา ชื่อและความหมาย**. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <http://www.ksp-sp.kor.th/spk1/index.php/>
- ศศิธรดา แพงไทย (2559). **บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21** . วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. 6 (1) (มกราคม – มิถุนายน 2559), 7-11
- ชัยยนต์ เพาพาน.(2559). **การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21**, การประชุมวิชาการระดับชาติคุรุศาสตร์ ครั้งที่ 1 สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2561, จาก http://conference.edu.ksu.ac.th/file/20160809_2488101126.pdf
- Derick Meado (2016). **The Role of the Principal in Schools**. แหล่งสืบค้น : <http://teaching.about.com/od/admin/tp/Role-Of-The-Principal.htm>